

I dag för 40 år sedan: ÄNTLIGEN slut på kriget

■ ■ EFTER FÖRLAMANDE tunga krigsår kom de första meddelandena om fred den 5 maj 1945. I Halmstad hade man sedan 1939 haft mer eller mindre kännning av ofreden. Det hade samlats in pengar till luftvärnskanoner, överflygningar av frammande flygplan hade blivit vardagsmat för halmstadborna, antalet danska flyktingar ökade mest hela tiden och då och då nödländade en allierad bombare eller i ett tyskt jaktplan i eller närheten av stan. Men när BBC på morgonen den 5 maj 1945 meddelade att tyskarna kapitulert i Danmark glömdes besvärigheterna och halmstadborna gick man ur huse i en spontan glädjedemonstration.

Det mera officiella krigsslutet kom ett par dagar senare och det firades också i Halmstad. Ett jättetåg gick från Stora torg till Örjans vall och det skildrades så här i Hallandsposten:

■ ■ VÅREN 1945 innehöll Hallandsposten många intressanta nyheter. Den luslästes också av alla. Hur skulle det gå med kriget, var tyskarna på väg att ge upp? I HP speglades utvecklingen.

HP 2 maj: Svenska Roda korset räddade 15 000 människor ur Tyskland.

HP 3 maj: 600 danskar i Halland resfärdiga. De mellan 17 000 och 18 000 danska flyktingarna i Sverige hem inom två veckor.

HP 5 maj: Tyskarna har kapitulert i Holland, nordvästra Tyskland och Danmark. I den tidningen fanns också en skildring av räddningsaktionerna i Tyskland. Däravarende rödakorssergeanten Eric Karlsson från Halmstad berättade i HP: "Hemiska syner mötte rödakorsmännen i de tyska fånglägren. Men inte ett finger fick röras för att hjälpa andra än norrmän och danskar."

En svensk rödakorsman, som försökte förhindra att en tysk soldat misshandlade en fånge med bösskolven, ställdes efter hemkom-

sten till Sverige inför krigsrett. Han frikändes dock!"

HP 7 maj: 3 000 halmstadbor hyllade Danmark med allmän flaggning. Från torget gick ett stort tåg med danskar och svenskar till Norre Katt och en högtidlighet i Trefaldighetssalen.

HP 8 maj: Over hela sidan: FRED! FRED! Tyskland har kapitulert utan villkor.

Hallands köpmannaförbunds styrelse sammanträdde i går i Falkenberg och beslöt förorda att samtliga affärer i Halland stängs kl 15 i dag för att ge de anställda tillfälle att delta i fredsfirandet på respektive orter. En uppmaning i HP samma dag: Hela Halmstad med omnejd bör gå man ur huse för att fira V-dagen. Medborgartåg genom staden och högtidligheter på Örjans vall.

HP 9 maj 1945: Imponerande V-dagsfest i Halmstad. 9 000 personer i medborgartåget. 15 000 personer deltog i festligheterna på Örjans vall. Hela staden klädd i flaggskrud. En kompakt människomassa fyllde torget. På torget fylkade sig de församlade i kolonner med front mot Köpmansgatan. Den första avdelningen ställde upp på Kyrkogatan och utgjordes av länsstyrelsens tjänsteman, stadsfullmäktige och övriga kommunala namnder, kommunala befattningshavare m fl.

Det tog över en halv timme mellan det den första avdelningen lämnat torget och flygarna kunde marschera. När tåten nådde Örjans vall hade ännu inte de sista avdelningarna satt sig i rörelse på torget.

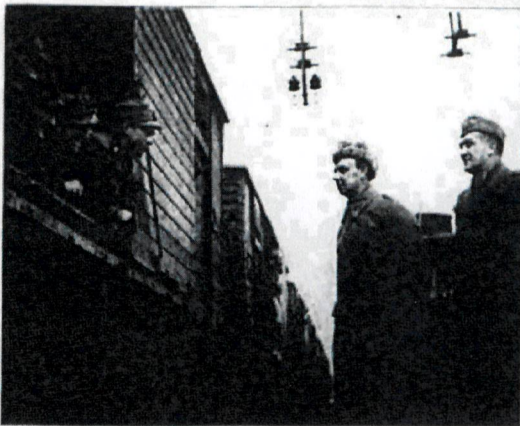
Efter musik av regementsmusikkåren på Örjans vall talade landshövding Reimer Johansson. Halmstads förenade mansköror sjöng, regementsmusikerna spelade och de nordiska nationalsångerna sjöngs unisont.

V-dagen fick en effektiv avslutning i och med en roddarregatta på Nissan och ett praktfullt bål på en flöte. HP 25 april 1945: Eric Karlsson från Halmstad var med den rödakorspersonal som för en tid sedan reste till Tyskland för att organisera hemtransport av danska och norska fångar, 5 000 människor, mest norrmän. De transporterades till Danmark och fick stanna i särskilda förläggningar, som RK ordnade, alla kvinnor och svårt sjuka fördes dock vidare till Sverige, ca 1 000 pers. RK-personal stannade kvar i Danmark för att hjälpa de kvarvarande.

"Den hemresta personalen har ålagt återhållsamhet i sina omdömen för att ej försvåra det arbete som ännu återstår."

Eric Karlsson berättade i HP att han var förhindrad att uttala sig om sina upplevelser och om fångarnas behandling i Tyskland och deras tillstånd.

THORSTEN REHN

När freden kom blev det äntligen slut på transporter av det här slaget genom Halmstad. På bilden ses överste Wrede och överstelöjtnant Borgquist hälsa på tyska militärer, som gör ett uppehåll i Halmstad på väg till Norge.

Den spontana demonstrationen den 5 maj i Halmstad samlade mycket folk. Skyttarna om "Danmark fritt" hade målats i all hast av Gösta Högarth.

En danska blomsterhyllas på stationen i Halmstad av en mycket ung gentleman.

Det syntes både danska, svenska och norska flaggor i demonstrationståget.

Äntligen fred. Halmstadborna lågar genom stan för att fira att andra världskriget tagit slut.

Bilden av krigets Halmstad - en soldat på vakt i hamnen under det sista krigsret.

Med nordiska fanor i spetsen marscherar man in på Örjans vall för att fira fredsdagen.

Foto: STIG HARTMAN

”Vi blev alldeles upphetsade...”

■ **VID 4-TIDEN** på morgonen den 5 maj 1945 meddelade BBC i London att tyskarna i Danmark kapitulerat. Så tidigt var det få som hörde på radion i Halmstad, men på Halmstads Flyttningsbyrå satt bröderna Kurt och Stig Johansson och de hade tagit in en engelsk station på radion.

— Vi blev alldeles upphetsade, berättar Kurt Johansson, och sa till varann att det måste firas på något sätt. Men alla sov vid den tiden och vi vågade inte ringa någon. Men så kom vi på det. Doktor Erik Salvén kan vi nog störa. Klockan var bara någon minut över 4 när vi ringde honom. Han hade också suttit uppe och hört på engelsk radio och vår idé att halmstadsborna måste fira att Danmark blivit fritt igen tänkte han genast på. Jag kommer ner till er, sade han.

■ **NÅGRA MINUTER** senare kom han på cykel och i hastigheten hade han glömt att ta på sig byxorna. Iförd skjorta och kalsonger kom han inrusande till bröderna Johansson. Tillsammans skissade de tre programmet till en fest till Danmarks åra. Kurt Johansson åkte till målarmästare Gösta Högårdh vid 7-tiden och fick honom att måla skyltar och Erik Salvén började ringa runt i stan. En av alla dem som fick telefon från Salvén var läraren och radiomannen Erik Frisk, som skötte om Halmstads lokalradio. Salvén informerade om nyheterna från England och

bad honom att varje timme gå ut i etern och vädja till alla körsångare att infinna sig på Stora torg kl 14, han ringde till Myrte-lius, som var chef för regement-smusikkåren: Kan du ordna så att ditt kapell står på torget kl 14, sa Salvén och lade sedan snabbt på luren.

Vem skulle bära de målade plakaten? Någon erinrade sig att det varit studentfest i stan dagen före. Salvén fick adressen till en nybakad student, ringde hem till honom bara för att få reda på att han var hos tandläkaren. Vilken tandläkare, frågade Salvén, och när han fick reda på det ringde han till mottagningen. Ynglingen lovade kalla samman sina kamrater och komma!

— Man skall dricka champagnen när korken har smält, sa Erik Salvén, som kommentar till det spontana arrangemanget att i Halmstad fira att Danmark blivit fritt.

■ **DE SOM** budats kom till torget i rätt tid och det kom många flera. Med körsångare och regementsmusik i tåten och med danska och svenska flaggor på improviserade stänger gick hela skaran via Storgatan och genom Norre Port till Trefaldighetsallén i Norre Katts park. Där sjöng körerna, där sjöng man nationalsångerna, där talade Erik Salvén och så hurrade man för Danmark. När allt var över gick generalkonsul Henning Kabel-Kjaer upp i talarstolen och tacka-

de alla och inbjöd till fest i Schéles villa. Och medan det långa tåget ringlade ut från Norre Katt med villan vid Simstadion som mål bad Kabel-Kjaer bröderna Kurt och Stig Johansson om hjälp. Skaffa fram bord och stolar och köp upp allt bröd på konditorierna, bad han.

Det var trängsel i Schéles trädgård fram på eftermiddagen, de flesta i Norre Katt hade följt med dit. Danska flaggan hissades och man sjöng "Det er et yndigt land", men sen började festen.

— Jag åkte hem vid 22-tiden, berättar Kurt Johansson, och då var många kvar på festen.

■ **SÅ SLUTADE** den 5 maj 1945 i Halmstad, Danmarks frihetsdag. Men det var inne på Halmstads Flyttningsbyrå på Hvitfeldtgatan 22, som alltihop började i så tidig morgonstund att hela staden sov.

Det mera officiella firandet av att danskarna fått friheten åter kom ett par dagar senare. Då stängde alla affärer, till och med polisen slog igen.

— Bara en konstapel fick sitta kvar och passa telefonen, minns förre kriminalkommissarien Sten Lönnblad.

■ **PÅ STORA TORG** var det snart fullt av folk, åtminstone en av dem hade kamera med. Det var fotograf Stig Hartman och tack vare honom kan vi visa hur det gick till på fredsdagen i Halmstad.

THORSTEN REHN

Foto: REIDAR HOIMÉN

Tre av dem som var med och firade fredsdagen i Halmstad ser på bilder från den dagen. Från vänster Kurt Johansson, Stig Hartman och Sten Lönnblad.